

Γλώσσα Δ΄ Δημοτικού
Πετώντας με τις λέξεις
ΠΡΩΤΟ ΤΕΥΧΟΣ
Τόμος 2ος

**Γ΄ Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 /
Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:**

**«Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων
εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Δημήτριος Γ. Βλάχος

Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ

Πρόεδρος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

**Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων
βιβλίων και παραγωγή**

**υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού
με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το
Δημοτικό και το Νηπιαγωγείο»**

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου

Γεώργιος Τύπας

Σύμβουλος του Παιδαγ. Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου

Γεώργιος Οικονόμου

Σύμβουλος του Παιδαγ. Ινστιτούτου

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από
το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και
25% από εθνικούς πόρους.**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Κλεοπάτρα Διακογιώργη,
Λέκτορας του Πανεπιστ. Αθηνών
Θεόδωρος Μπαρής, *Εκπαιδευτικός*
Χαράλαμπος Στεργιόπουλος,
Εκπαιδευτικός
Ερμιόνη Τσιλιγκιριάν,
Εκπαιδευτικός

ΚΡΙΤΕΣ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Γεωργία Κατσημαλή,
Αναπλ. Καθηγ. του Πανεπιστημίου
Κρήτης
Όλγα Μούσιου - Μυλωνά,
Σχολική Σύμβουλος
Ιωάννης Ντελής - Σμυρίλιος,
Εκπαιδευτικός

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Καλλιόπη Σηφακάκη,
Ζωγράφος - Σκιτσογράφος

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Χριστίνα – Χρυσούλα Δελή

Φιλόλογος

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

**Πέτρος Μπερερής, Σύμβουλος του
Παιδαγωγικού Ινστιτούτου**

**Χρήστος Παπαρίζος, Σύμβουλος
του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου**

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ

**Ειρήνη Χολέβα – Φιλιπποπούλου,
Σχολική Σύμβουλος**

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

ACCESS Γραφικές Τέχνες Α.Ε.

**ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ**

Ομάδα Εργασίας

Αποφ. 16158/6-11-06 και

75142/Γ6/11-7-07 ΥΠΕΠΘ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

**Κλεοπάτρα Διακογιώργη
Θεόδωρος Μπαρής
Χαράλαμπος Στεργιόπουλος
Ερμιόνη Τσιλιγκιριάν**

**ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ:
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ**

Γλώσσα Δ΄ Δημοτικού

Πετώντας με τις λέξεις

ΠΡΩΤΟ ΤΕΥΧΟΣ

Τόμος 2ος

Το νερό ταξιδεύει

Στο διάστημα μεταξύ 1969-1979 κατασκευάστηκε φράγμα στον ποταμό Μόρνο, που βρίσκεται στο νομό Φωκίδας, καθώς και το υδραγωγείο του Μόρνου. Το φράγμα του Μόρνου έχει ύψος 126 μ.

Η Τεχνητή λίμνη του Μόρνου (Ταμιευτήρας* Μόρνου) έχει χωρητικότητα 764 εκατ. κ.μ.. Από τον Μόρνο το νερό φτάνει στην Αθήνα μέσω του Υδραγωγείου του Μόρνου – Αθήνας, που είναι ένα κανάλι ελεύθερης ροής και διασχίζει τους νομούς Φωκίδας, Βοιωτίας και Αττικής. Είναι ένα από τα μεγαλύτερα Υδραγωγεία στην Ευρώπη και έχει μήκος 188 χλμ.

---

* ταμιευτήρας: μεγάλη δεξαμενή όπου συγκεντρώνουμε νερό

1. Ταμιευτήρας Ευήνου
2. Σήραγγα Ευήνου 24,4 χλμ
3. Ταμιευτήρας Μόρνου
4. Υδραγωγείο Μόρνου 188 χλμ
5. Μ.Ε.Ν Ασπροπύργου
6. Μ.Ε.Ν Αχαρνών
7. Μ.Ε.Ν Γαλατσίου

1. Λίμνη Υλίκη
2. Υδραγωγείο Υλίκης
3. Εσωτερικό Υδραγωγείο Μόρνου - Υλίκης
4. Μ.Ε.Ν Πολυδενδρίου
5. Ταμιευτήρας Μαραθώνα

1. Στον χάρτη φαίνεται η διαδρομή που κάνει το νερό από το φράγμα του Μόρνου για να φτάσει στην Αθήνα.

- Μπορείτε να περιγράψετε αυτή τη διαδρομή;
- Από πού αλλού προμηθεύεται νερό η Αθήνα;

2. Υπολογίστε πόσα χρόνια έχουν περάσει από τότε που κατασκευάστηκε το φράγμα του Μόρνου μέχρι σήμερα.

.....

3. Γράφοντας με σύντομο τρόπο...

«Το φράγμα του Μόρνου έχει ύψος 126 **μ.** (μέτρα)».

«Το Υδραγωγείο του Μόρνου - Αθήνας είναι ένα από τα μεγαλύτερα στην Ευρώπη και έχει μήκος 188 **χλμ.** (χιλιόμετρα)».

«Η Τεχνητή λίμνη του Μόρνου (Ταμιευτήρας Μόρνου) έχει χωρητικότητα 764 **εκατ. κ.μ.** (εκατομμύρια κυβικά μέτρα)»

Μερικές φορές γράφουμε ορισμένες λέξεις ή φράσεις παραλείποντας τμήμα της λέξης ή τμήματα των λέξεων. Αυτές οι σύντομες μορφές λέξεων ή φράσεων λέγονται συντομογραφίες.

ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ ΣΗΜΕΙΩΝΟΥΜΕ ΤΕΛΕΙΑ ΣΥΝΗΘΩΣ ΎΣΤΕΡΑ ΑΠΌ ΣΥΜΦΩΝΟ.

Συμπληρώστε τις παρακάτω συντομογραφίες με τη βοήθεια του λεξικού σας:

αρ. = αριθμός

π.χ. = παραδείγματος χάρη

δηλ. =.....

κτλ. =.....

π.μ. =.....

π.Χ. =.....

τ.μ. =.....

τηλ. =.....

μ. =.....

μ.μ. =.....

4. Στο κείμενο υπάρχει η λέξη υδραγωγείο. Βρείτε την στο λεξικό σας και γράψτε τη σημασία της.

.....
.....
.....

**Πότε χρησιμοποιούμε
το λεξικό μας;**

- ✓ Όταν δε γνωρίζουμε τη σημασία ή τις διαφορετικές σημασίες μιας λέξης.
- ✓ Όταν δε γνωρίζουμε πώς γράφεται μια λέξη.
- ✓ Όταν δεν ξέρουμε από πού προέρχεται μια λέξη.
- ✓ Όταν θέλουμε να βρούμε λέξεις με παρόμοια σημασία, συγγενικές, αντίθετες ή σύνθετες, κ.ά.

5. Οι λέξεις: υδραγωγείο, ύδρευση, υδρόβιος, υδροπλάνο, υδρατμός, υδραυλικός, υδατοσφαίριση, υδρόγειος και υδροφόρα ανήκουν στην οικογένεια της αρχαίας ελληνικής λέξης «ύδωρ», που σημαίνει νερό.

Συμπληρώστε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις διαλέγοντας από την οικογένεια της λέξης «ύδωρ» την κατάλληλη λέξη, αφού τη βάλετε στη σωστή πτώση και στο σωστό αριθμό.

* Στα μικρά νησιά όπου είναι δύσκολο να φτιαχτεί αεροδρόμιο πηγαίνουμε με το. ....

* Η ..... είναι ολυμπιακό άθλημα.

* Οι ..... δημιουργούνται από την εξάτμιση του νερού.

* Ο ..... επισκεύασε το χαλασμένο σωλήνα .....

* Στην πόλη μας κατασκευάστηκε καινούριο δίκτυο .....

* Στην τάξη μας έχουμε μια ..... σφαίρα.

* Οι ..... των Δήμων αντικατέστησαν τους νερουλάδες.

* Η μόλυνση των λιμνών απειλεί τα ..... πουλιά.

6. Γράψτε με μικρά γράμματα τις παρακάτω λέξεις και φράσεις που είναι γραμμένες με κεφαλαία στο χάρτη και τονίστε σωστά.

ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΑΣ ΕΥΗΝΟΥ, ΥΔΡΑΓΩ- ΓΕΙΟ ΥΛΙΚΗΣ, ΦΩΚΙΔΑ, ΒΟΙΩΤΙΑ, ΠΕΙΡΑΙΑΣ, ΣΑΡΩΝΙΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ, ΜΟΝΑΔΑ ΑΣΠΡΟΠΥΡΓΟΥ

.....
.....
.....
.....

7. θέλετε να μάθετε ποια είναι η διαδρομή που ακολουθεί το νερό για να φτάσει στις βρύσες των σπιτιών σας; Ρωτήστε τους γονείς σας ή αναζητήστε πληροφορίες από το δήμο ή την κοινότητα σας.

Οι παρακάτω ερωτήσεις θα σας βοηθήσουν να συγκεντρώσετε τις απαραίτητες πληροφορίες:

- πότε κατασκευάστηκε το δίκτυο ύδρευσης; .....

• πού βρίσκεται το υδραγωγείο;

.....

• πώς γινόταν, πριν την κατασκευή του δικτύου, η ύδρευση της περιοχής σας; .....

.....

• ποια είναι η πορεία του νερού από το υδραγωγείο μέχρι τις βρύσες του σπιτιού σας;

.....

.....

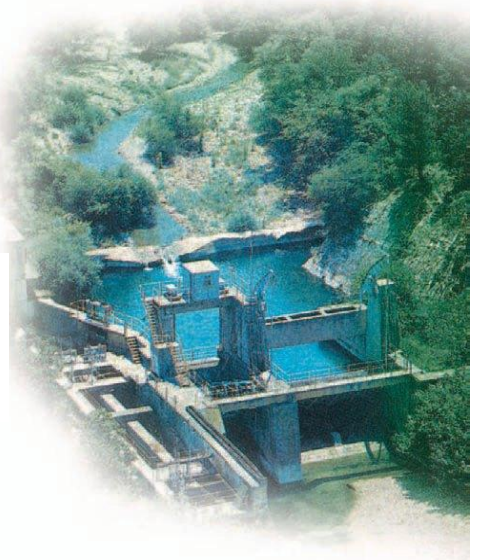
.....

• γίνεται κάποια επεξεργασία του πόσιμου νερού και πού;

.....

.....

**ΥΗΣ ΓΛΑΥΚΟΥ,
ΔΕΗ**

Βάλτε τις παρακάτω λέξεις ανάλογα με το αρχικό τους γράμμα στο αντίστοιχο κουτάκι:

ωκεανός, παγετώνες, πηγές, υγρασία, ατμόσφαιρα, εξάτμιση, υδρατμοί, χαλάζι, λίμνες, πέλαγος, δροσίζω, βάφτιση, εξατμίζομαι, υγρός, -ή, -ό, ατμός, υπόγειος, -α, -ο, κυλάω, αμμουδιά, κοιλάδα, πλημμυρίζω, παγώνω, ξεδιψώ, χείμαρρος, χύνομαι, δίκτυο, ύδρευση, εμφιαλωμένος, -η, -ο, νερουλάς, πλύσιμο, ρυάκια, υδροφόρα, σωλήνας, υδραγωγείο, δεξαμενή, δοχείο, πόσιμος, -η, -ο, πηγάδια, γλυκός, -ιά, -ό, αλμυρός, -ή, -ό, αντλία, διάφανος, -η, -ο, κολυμπήθρα, βαφτίζομαι

A	B	Г
Δ	E	Z
H	Θ	I
K	Λ	M
N	Ξ	O

Π	ρ	Σ
τ	Υ	Φ
χ	ψ	Ω

Πίνακας Αυτοαξιολόγησης

Για να δω τι έμαθα...

Σημειώνω ένα ✓ στο αντίστοιχο κουτάκι

Σ' αυτή την ενότητα έμαθα:	Χρειάζομαι ακόμα βοήθεια	Μπορώ μόνος μου	Μπορώ να βοηθήσω το συμμαθητή μου
Να βρίσκω το κατηγορούμενο σε μια πρόταση.			
Να χρησιμοποιώ παρομοιώσεις όταν μιλάω και όταν γράφω.			

Σ' αυτή την ενότητα έμαθα:	Χρειάζομαι ακόμα βοήθεια	Μπορώ μόνος μου	Μπορώ να βοηθήσω το συμμαθητή μου
Να διαβάζω και να γράφω λέξεις ή φράσεις με σύντομο τρόπο (συντομογραφίες).			
Να διαβάζω το λογαριασμό του νερού.			

Σ' αυτή την ενότητα έμαθα:	Χρειάζομαι ακόμα βοήθεια	Μπορώ μόνος μου	Μπορώ να βοηθήσω το συμμαθητή μου
Να παίρνω μια συνέντευξη από κάποιον.			
Να κλίνω ρήματα όπως το κυλάω και στους δυο τύπους.			

Σ' αυτή την ενότητα έμαθα:	Χρειάζομαι ακόμα βοήθεια	Μπορώ μόνος μου	Μπορώ να βοηθήσω το συμμαθητή μου
Να κλίνω ισοσύλλαβα και ανισοσύλλαβα αρσενικά ουσιαστικά σε -ας.			
Να γράφω σωστά λέξεις που έχουν σχέση με το νερό.			

Η Ραλλού σάς προτείνει...

Λοίζου Μάρω, *Το ποτάμι τρέχει να συναντήσει τη θάλασσα*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 1999.

Σαρησάββας Βασίλης, *Παραδοσιακά Επαγγέλματα*, εκδ. Μαλλιάρης, Αθήνα, 2000.

Χατζηκοκολάκη Σοφία, *Επαγγέλματα παλιά που δεν υπάρχουν πια*, εκδ. Καμπανά, Αθήνα, 2000.

***Με ένα ποντίκι στη χώρα των εθίμων, 2ος Διαδικτυακός Λογοτεχνικός Διαγωνισμός της Βιβλιοπαμφογόνιας 2001-2002*, εκδ. Σύγχρονη Εκπαίδευση, Αθήνα, 2002.**

Εκπαιδευτικό πακέτο «Ένα κουτί γεμάτο νερό», εκδ. Καλειδοσκόπιο, Αθήνα, 1999.

www.rhodes.aegean.gr/sxedia/class/NERO.HTM

Ανθολόγιο: Ζωή Βαλάση

«Όπου η τρελούτσικη γίνεται ένας ήλιος αρμυρός, ήλιος θαλασσινός»

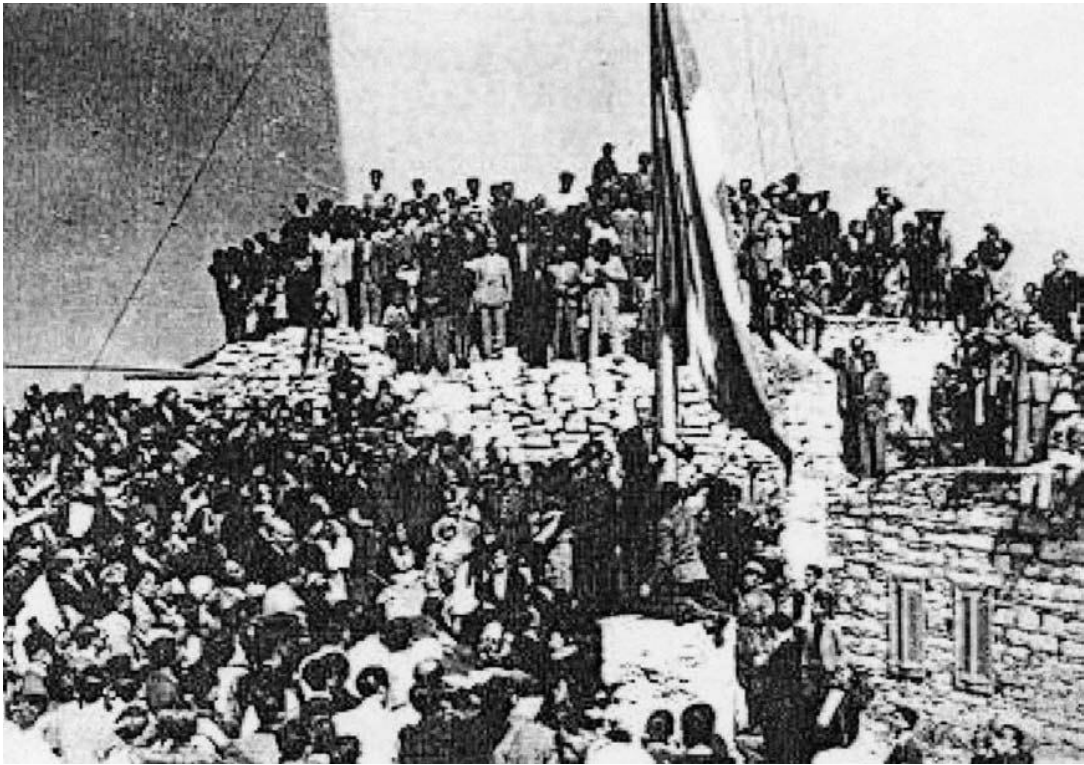
Το σχολείο γιορτάζει την ελευθερία και τη δημοκρατία

Σ' αυτή την ενότητα θα μάθουμε για:

- Τον αγώνα των Ελλήνων για την ελευθερία, το 1940.
- Τον αγώνα των Ελλήνων φοιτητών για τη δημοκρατία, το 1973.

Οκτώβρης 1940

**Ανοίγουν τα παράθυρα,
κι όσοι μένουν χαιρετούν αυτούς
που φεύγουν
και φεύγουν όλοι.
Γέμισαν οι πόλεις τύμπανα και
σημαίες.
Ορθή η αυγή σημαιοστολίζει
τα όνειρα μας
κι η Ελλάδα λάμπει μες στα φώτα
των ονείρων μας.**

Ο ήλιος πλυμένος
με το καθάριο πρόσωπο
στραμμένο στον άνθρωπο,
χαιρετάει τους δρόμους που
τραβούν στη μάχη.
Αυτοκίνητα περνούν γεμάτα
πλήθος.
Αποχαιρετιούνται στις πόρτες
και γελάνε,
ύστερα ακούγονται τ' άρβυλα
στην άσφαλτο,
το μεγάλο τραγούδι των
αντρίκιων βημάτων
που μακραίνει και σβήνει στο
βάθος του δρόμου,
ως το βραδινό σταθμό με
τα χαμηλωμένα φώτα.
Εκεί τα τρένα περιμένουν
σφυρίζουν για λίγο έξω από
την πόλη,
ακούγονται οι αποχαιρετιστήριοι
πυροβολισμοί

κι ύστερα όλα σωπαίνουν και
περιμένουν.
Διαβάζουμε τα τελευταία
παραρτήματα:
Νικούμε. Νικούμε.
Πάντα νικάει το δίκιο!
Μια μέρα θα νικήσει ο
άνθρωπος.
Μια μέρα η λευτεριά θα νικήσει
τον πόλεμο.
Μια μέρα θα νικήσουμε για
πάντα.

*Αθήνα, Νοέμβρης 1940,
Γιάννης Ρίτσος (από το βιβλίο
της Ζωής Σπυροπούλου,
Τα κείμενα της πατρίδας,
εκδ. Gutenberg, Αθήνα, 2002)*

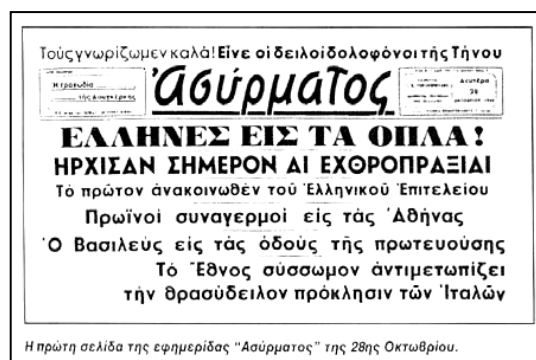
Το ποίημα και το πρωτο-σέλιδο της εφημερίδας «Ασύρματος» την 28η Οκτωβρίου 1940 (σελίδα 41) αναφέρονται στο ίδιο γεγονός. Συζητήστε στην τάξη γι' αυτό.

- Στο ποίημα βλέπουμε πολλές εικόνες και ακούμε πολλούς ήχους. Μπορείτε να βρείτε σε ποιους στίχους ακριβώς;
- Πώς καταλαβαίνετε το στίχο «Μια μέρα η λευτεριά θα νικήσει τον πόλεμο»; Βρείτε και άλλες λέξεις που μπορούν να αντικαταστήσουν τη λέξη «λευτεριά».
- Τι είναι αυτό που σας έκανε τη μεγαλύτερη εντύπωση διαβάζοντας το ποίημα;
- Τα πρωτοσέλιδα των αθηναϊκών εφημερίδων γράφουν γι' αυτά που

συνέβαιναν τους πρώτους μήνες του πολέμου. Τι πληροφορίες μάς δίνουν;

- Τι γράφουν σήμερα οι εφημερίδες για τα γεγονότα εκείνης της εποχής; Βρείτε και φέρτε στην τάξη αποκόμματα σημερινών εφημερίδων που αναφέρονται στο 1940. Κολλήστε τα σε ένα μεγάλο χαρτόνι και φτιάξτε το δικό σας ταμπλό για τη σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου.

**Η πρώτη σελίδα
της εφημερίδας «Ασύρματος»
της 28ης Οκτωβρίου 1940**

**Τούς γνωρίζομεν καλά! Εἶνε
οἱ δειλοὶ δολοφόνου τῆς Τήνου
Ἀσύρματος
ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΙΣ ΤΑ ΟΠΛΑ!
ΗΡΧΙΣΑΝ ΣΗΜΕΡΟΝ
ΑΙ ΕΧΘΟΡΟΠΡΑΞΙΑΙ
Τὸ πρῶτον ἀνακοινωθέν
τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐπιτελείου
Πρωινοὶ συναγερμοὶ
εἰς τὰς Ἀθήνας
Ὁ Βασιλεὺς εἰς τὰς ὁδοὺς
τῆς πρωτευούσης
Τὸ ἔθνος σύσσωμον ἀντιμετωπίζει
τὴν θρασύδειλον πρόκλησιν
τῶν Ἰταλῶν**

**Ἡ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΗΜΑΙΑ
ΚΥΜΑΤΙΖΕΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΟΡΥΤΣΑΝ
Ο ΣΤΡΑΤΟΣ ΜΑΣ ΕΙΣΗΛΘΕΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΟΛΙΝ**

21 Νοε 1940: Κορυτσά

**21 Νοε 1940:
Κορυτσά**

6 Δεκ 1940:
Άγιοι Σαράντα

6 Δεκ 1940: Άγιοι Σαράντα

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΜΕΛΛΟΝ
«ΕΔΩ ΑΓΙΟΙ ΣΑΡΑΝΤΑ!
Ο Έλληνικός Στρατός εισηλθεν»
Φεύγουν οι Ίταλοι πρὸς τὴ
θάλασσα
ΕΙΣ ΟΛΟΝ ΤΟ ΜΕΤΩΠΟΝ
ΠΡΟΕΛΑΥΝΟΜΕΝ

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟΝ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 45
Καθ' ὅσον τὸν λαόνον τοῦ πρῶτου τοῦ μετ' ἡμᾶς διεξέρχοντος ἔθνεσιν ἡ ἀποδοτικὴ ἐπιτυχία τοῦ ἀγώνος. Οἱ ἡμεῖς, ὅτι εἰς τὸν ἀγῶνα τὸν ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος ἀγωνίζομεθα, ἡμεῖς καὶ οἱ ἄλλοι τῆς πατρίδος ἀγωνίζομεθα. Καταστάθῃ τοῦ Ἀγῶνος ἡμεῖς.

8 Δεκ 1940: Αργυρόκαστρον

8 Δεκ 1940: Αργυρόκαστρον

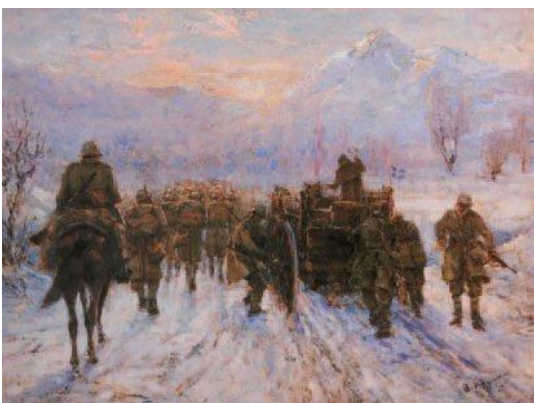
Άσϋρματος
ΤΟ ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟΝ ΠΛΕΕΙ
ΕΙΣ ΤΟ ΓΑΛΑΝΟΛΕΥΚΟΝ
Η ΟΡΜΗ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ΜΑΣ
ΣΥΝΕΤΡΙΨΕ ΤΑΣ ΕΠΙΛΕΚΤΟΥΣ
ΙΤΑΛΙΚΑΣ ΜΟΝΑΔΑΣ

*Πηγή πρωτοσέλιδων: Γκώνιας Ν. -
Ραπτοπούλου Σ., Το έπος του 1940,
εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 1995*

Ημερολόγιον από τον πόλεμον του 1940

**12 Δεκεμβρίου 1940 - Πέμπτη,
Αγίου Σπυρίδωνος**

Ξεκινήσαμε πρωί πρωί για μια κορυφή, περιπατώντας ως τας τρεις σε μονοπάτια σχεδόν αδιάβατα και ανεβαίναμε, όλο ανεβαίναμε. Εδώ μας έπιασε χιόνι και όλο ανεβαίναμε κάτω από τις χιονοστιβάδες που μας εκάλυπταν αλλάζοντας το χακί χρώμα της στολής μας σε λευκόν. Δυσκολοτέρα ανάβασις δεν μπορούσε να γίνει.

***Ουμβέρτος
Αργυρός «Εμπρός
για τα σύνορα»
συλλογή Πολεμικού
Μουσείου***

Προχωρούσαμε με την ψυχή στα δόντια. Επιτέλους εφθάσαμε σε ένα ερειπωμένο χωριό, το Πισάρι. Εδώ εφάγαμε από μισή κονσέρβα χωρίς ψωμί. Το βράδυ κοιμηθήκαμε σ' ένα ερειπωμένο σπίτι, αφού προηγουμένως μας εκέρασαν μισή κουραμάνα*, ένα κομματάκι τυρί και μια ρέγκα. Την 1ην πρωινήν έγινε συναγερμός. Σηκωθήκαμε με τα όπλα και συρθήκαμε στο χιόνι επί μίαν ώραν για να συναντήσουμε τας προφυλακάς* αι οποίαι εμάχοντο. Έως να φθάσομε οι Ιταλοί απωθήθησαν και γυρίσαμε

---

* κουραμάνα: είδος ψωμιού που το έφτιαχναν ειδικά για το στρατό

* προφυλακάς: εμπροσθοφυλακή, τμήμα στρατού που προηγείται από το κύριο τμήμα του στρατεύματος

πίσω. Όλην την νύκτα έριξε χιόνι πολύ, τόσο που γύρω μας έφθασε ένα μέτρο.

Σ. Τζιρίπουλος, Ημερολόγιον από τον πόλεμον του 1940, Νέα θέσις, Αθήνα, 1997(απόσπασμα)

Το κείμενο είναι ένα απόσπασμα από το

ημερολόγιο ενός Έλληνα στρατιώτη που

πήρε μέρος στον πόλεμο του 1940.

- Ποιες ήταν οι δυσκολίες που είχε να αντιμετωπίσει;
- Χρησιμοποιήστε τις παρακάτω σημειώσεις του στρατιώτη για να γράψετε στο τετράδιό σας την επόμενη σελίδα από το ημερολόγιό του.

**πρωί... ανάβαση... κορυφή 1.840 μ.
...χιόνι...
απόγευμα... επιστροφή στο
χωριό... ένεση γιατρού...
νύχτα... 40 άτομα σε ένα δωμάτιο**

Για γέλια και για κλάματα...

Όπωςδήποτε ...

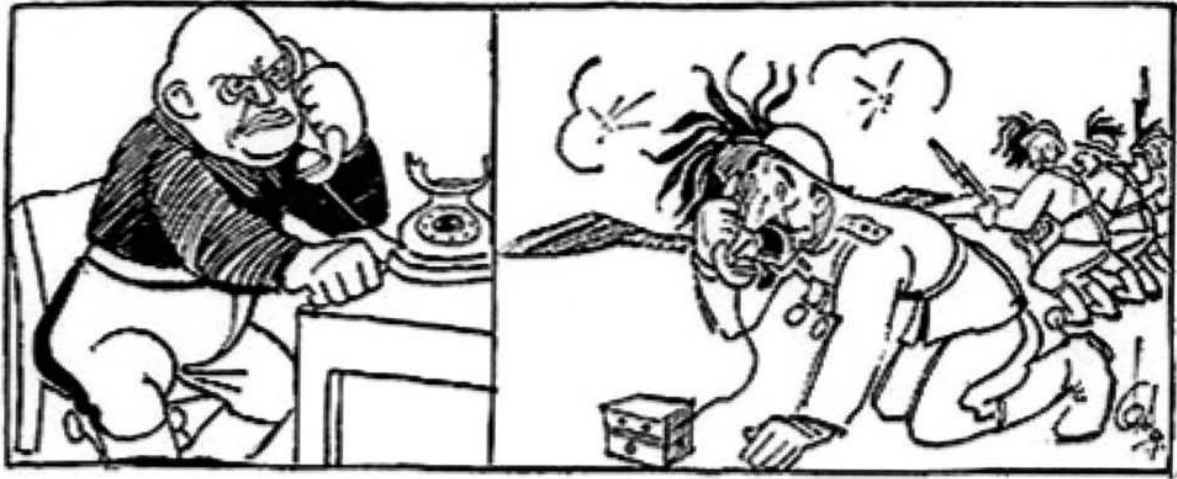
Να αναγγείλετε στον ιταλικό λαό ότι ο Ντούτσε παίρνει αυτή τη στιγμή τον καφέ του στην Αθήνα...

Μετά 103 ημέρας

ΚΑΦΕΝΕΙΟΝ

- Πες του Μουσσολίνι πως ο καφές που παράγγειλε να πει στην Αθήνα έχει παγώσει.

Του κ. Φωτ. Δημητριάδη

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ο ελληνοϊταλικός πόλεμος του 1940 μέσα από γελοιογραφίες της εποχής

**Επιμέλεια: Γακουμάτου Τερέζα,
φιλόλογος**

Καταχωρήθηκε: 15/10/2004

Η γελοιογραφία είναι ένα σκίτσο που σκοπό έχει να σχολιάσει μια κατάσταση ή ένα πρόσωπο με αστείο τρόπο.

- **Τι σχολιάζουν οι παραπάνω γελοιογραφίες;**
- **Γράψτε εσείς τη λεζάντα στην τελευταία γελοιογραφία.**

Αντίσταση

Τα παλικάρια μας, οι Έλληνες πατριώτες, αφηφούσαν το θάνατο, που παραμόνευε σε κάθε βήμα τους. Σαν τους τερμίτες, τα παράξενα μυρμήγκια, ροκάνιζαν τα πόδια του εχθρού για να πέσει και να τσακιστεί. Έγραφαν τις νύχτες με πινέλα και μπογιά συνθήματα στους τοίχους, για να μας δίνουν κουράγιο. Ήταν φράσεις που δε θα ξεχαστούν. «Στους σταυραετούς δεν πιάνει τρομοκρατία», διαβάσαμε στη μάντρα του κυρ Αντώνη, ένα πρωί. «Οδηγός μας το 1821», «Η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει», «Όλα για την Πατρίδα», «Οι Έλληνες πολεμούν», κι άλλα πολλά. Τα γράμματα ήτανε μεγάλα και κεφαλαία. Φαίνονταν καθαρά από όλους. Τι κι αν οι Γερμανοί μάς

υποχρέωναν να τα σβήνουμε μ' ασβέστη; Αδιαφορούσαμε για τις εντολές και τις απειλές τους ότι θα μας έκλειναν στις φυλακές. Τα βλέπαμε και τα καμαρώναμε...

Άσε πια τις προκηρύξεις.

Χαρτάκια ήταν, με λόγια θαρραλέα που μας χάριζαν ελπίδες. Οι γενναίοι μας τα τύπωναν κρυφά και τα μοίραζαν, για να μαθαίνει ο κόσμος την αλήθεια και να μην πιστεύει τα ψέματα των κατακτητών.

*Γοργοπόταμος (Εκδ. Αρχηγείου
Ενόπλων Δυνάμεων, 1970)*

Χωρίς τους πατριώτες, ίσως και να μην ξαναρχόταν η Λευτεριά. Παγίδευαν τους τυράννους, δεν τους άφηναν σε ησυχία, είχανε γίνει ο βραχνάς τους. Με χίλιες προφυλάξεις κυκλοφορούσαν, για να μην τους ανακαλύψουν και τους συλλάβουν. Είχαν συγκροτήσει ομάδες οπλισμένες, ανέβαιναν στα βουνά ή κατέβαιναν σε πόλεις και χωριά. Μάζευαν χρήσιμες πληροφορίες, συνεργάζονταν με τους συμμάχους μας, στέλνοντας σήματα με τους ασυρμάτους, και διάλεγαν την κατάλληλη στιγμή και το μέρος, όπου θα χτυπούσαν τους εχθρούς μας...

Οι Γερμανοί στην αρχή σάστισαν. Μετά είχαν λυσσάξει. Κύκλωναν τις γειτονιές, έκαναν μπλόκα στους δρόμους και τα βάζανε με αθώους. Όμως, αυτό το πλήρωναν

ακριβά. Οι λεβέντες μας αγρυπνούσαν και έπαιρναν εκδίκηση. Βέβαια, οι δυσκολίες ήταν πολλές και μεγάλες. Δεν ήταν απλό να τα βάζουν με έναν οργανωμένο στρατό. Σκέφτεσαι πόσο θάρρος χρειαζόταν; Ένα λάθος κόστιζε ζωές... Αλλά δε δίσταζαν. Η σκλαβωμένη Πατρίδα είχε την ανάγκη τους. Μαζί τους αγωνίζονταν και γυναίκες και παιδιά. Αντίσταση τους λέγαμε...

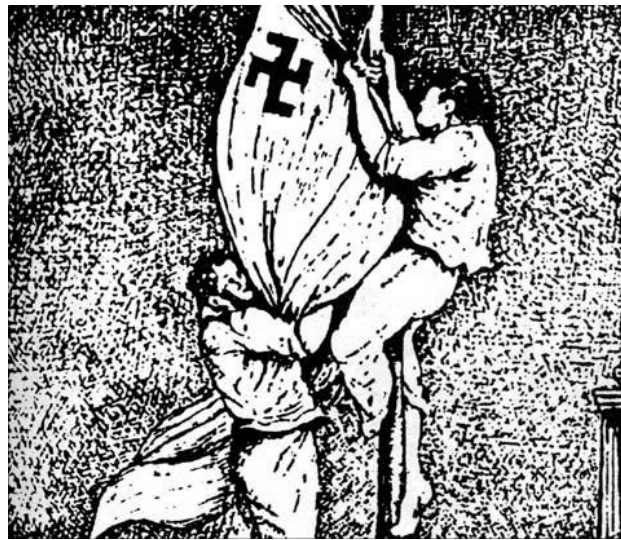
*Σπύρος Τσίρος, Οι πήλινες Μούσες,
εκδ. Κέδρος, Αθήνα, 1988
(διασκευή)*

- Για ποιο λόγο οι Έλληνες πατριώτες έγραφαν συνθήματα στους τοίχους και μοίραζαν προκηρύξεις;
- Συζητήστε στην τάξη ποια ήταν αυτά τα συνθήματα και υπογραμμίστε τα στο κείμενο.

• Με ποιο τρόπο νομίζετε ότι τα παιδιά βοήθησαν τον αγώνα των Ελλήνων για την απελευθέρωση;

Ο Λάκης Σάντας και ο Μανόλης Γλέζος, 17χρονα παλικάρια τότε, αποφάσισαν στις 30 Μαΐου 1941 να κατεβάσουν από την Ακρόπολη τη γερμανική σημαία.

(από το βιβλίο των: Γκώνιας Ν. - Ραπτοπούλου Σ., Το έπος του 1940, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 1995)

Ένα Στεφάνι για τους Ήρωες

Μια καλή ιδέα για να τιμήσουμε τους Έλληνες που αγωνίστηκαν εναντίον των εχθρών της πατρίδας μας είναι να φτιάξουμε ένα όμορφο στεφάνι από φύλλα δάφνης.

Υλικά που θα χρειαστούμε:

χαρτόνι, φύλλα δάφνης, κόλλα, ψαλίδι, διαβήτη και χαρτί.

Εκτέλεση:

- 1. Με το διαβήτη σχεδιάζουμε πάνω στο χαρτόνι δύο ομόκεντρους κύκλους με ακτίνα 8 εκ. και 10 εκ. αντίστοιχα.**
- 2. Μετά κόβουμε το χάρτινο κύκλο και το κάτω μέρος του όπως στο σχέδιο.**
- 3. Αφού έχουμε κόψει τα φύλλα δάφνης, αρχίζουμε να τα κολλάμε πάνω στο χαρτόνι σύμφωνα με το σχέδιο.**
- 4. Όταν τελειώσουμε με το κόλλημα των φύλλων, μπορούμε να γράψουμε σ' ένα χαρτί κάποιο σύνθημα σχετικό με την 28η Οκτωβρίου ή να το τυπώσουμε στον υπολογιστή μας και να το κολλήσουμε στο πάνω μέρος του στεφανιού.**

Το στεφάνι μας είναι έτοιμο να στολίσει την τάξη ή το δωμάτιό μας και να τιμήσει τους Ήρωές μας.

***Ευάγγελος Γεωργαλάς, περιοδικό
Παράθυρο στην εκπαίδευση του
παιδιού, τεύχος 17ο εκδ. ΩΡΙΩΝ***

Γενική έκκληση*

Εδώ Πολυτεχνείο... Εδώ Πολυτεχνείο... Ελληνικέ λαέ, η νίκη μας είναι κοντά... Όλος ο λαός να κατέβει στους δρόμους της Αθήνας...

Γενική κινητοποίηση... Πρέπει να νικήσουμε. Ή τώρα ή ποτέ. Εμπρός λαέ της Αθήνας. Ή τώρα ή ποτέ.

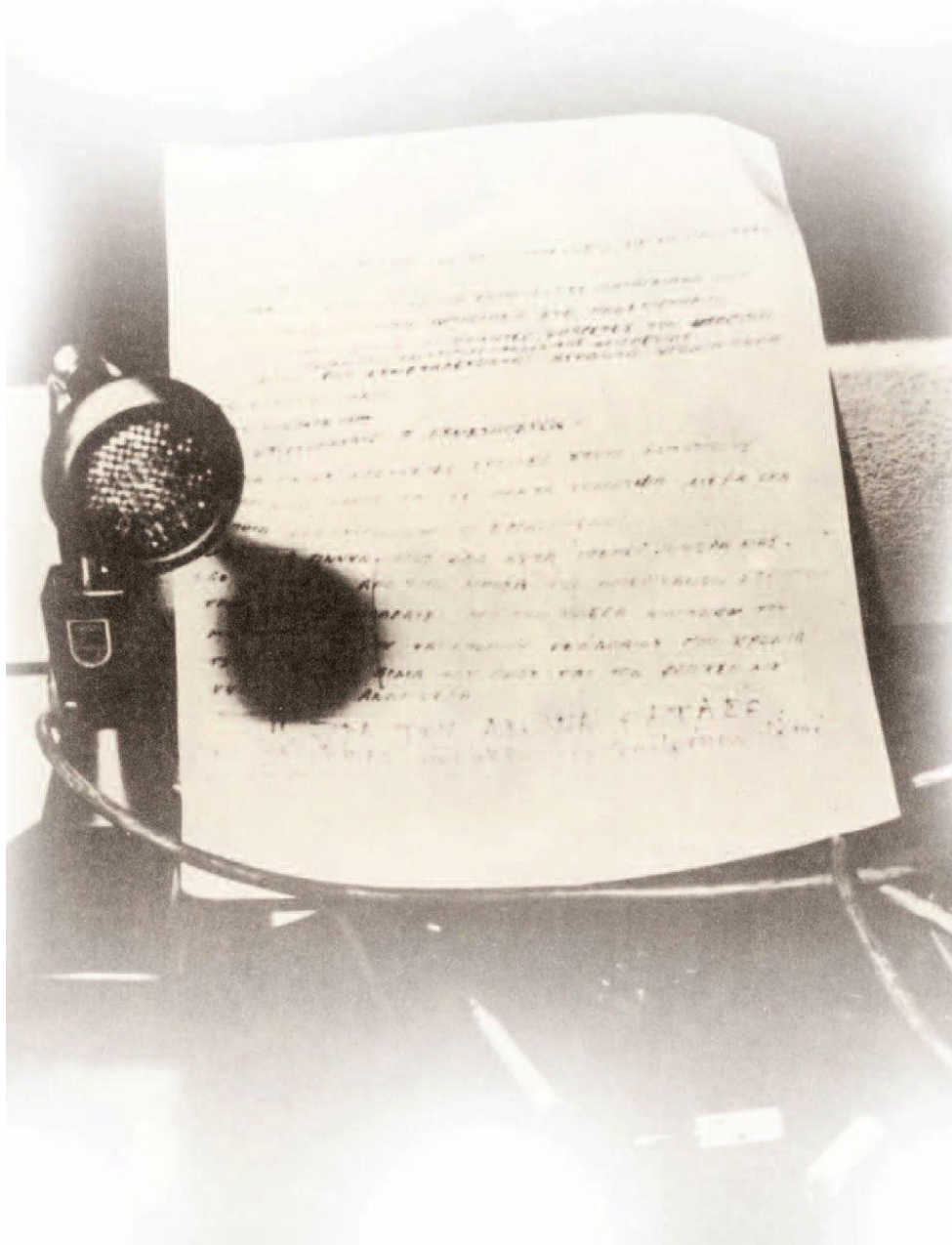
Εδώ Πολυτεχνείο... Εδώ Πολυτεχνείο... Λαέ της Αθήνας. Δείξε τη δύναμή σου. Κατέβα στο δρόμο... Τα ελπιδοφόρα μηνύματα μας έρχονται από παντού... Είμαστε όλοι εδώ στο Πολυτεχνείο, ψύχραιμοι... όλοι αποφασισμένοι να αγωνισθούμε μέχρι να νικήσουμε.

---

* έκκληση: κάλεσμα

**Λαέ της Αθήνας, με ψυχραιμία
και ηρεμία κατέβα στους δρόμους
για να αγωνισθείς...**

**Γιάννης Γιάννου, Πολυτεχνείο '73,
εκδ. Gutenberg, Αθήνα, 1984**

Το μήνυμα αυτό μεταδόθηκε στις 16 Νοεμβρίου 1973 από το ραδιοφωνικό σταθμό των φοιτητών που ήταν στο Πολυτεχνείο

- **Σε ποιους απευθυνόταν;**
- **Τι τους καλούσε να κάνουν και με ποιο τρόπο;**
- **Συζητήστε στην τάξη για τον αγώνα των φοιτητών στο Πολυτεχνείο.**

1. Το ποίημα γράφτηκε για τους αγωνιστές του Πολυτεχνείου

- Ποιοι είναι αυτοί που βρίσκονται μπροστά και ποιοι πίσω από τα κάγκελα; Υπογραμμίστε τις λέξεις που δείχνουν τα συναισθήματά τους.
- Τι νιώθετε εσείς διαβάζοντας το ποίημα;

2. Συζητήστε τις εντυπώσεις σας ακούγοντας ή παρακολουθώντας ντοκουμέντα εκείνης της εποχής.

Μπορείτε ακόμα να διαβάσετε...

Για την 28η Οκτωβρίου 1940

**Γκώνιας Ν. – Ραπτοπούλου Σ.,
Το έπος του 1940, εκδ. Πατάκη,
Αθήνα, 1995.**

Ζέη Άλκη, *Ο μεγάλος περίπατος του Πέτρου*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα, 1990.

Νάκου Λιλίκα, *Η κόλαση των παιδιών*, εκδ. Εστία, 2001.

Παπαμόσχου Ηρώ, *Το πέτρινο σπίτι*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 1998.

**Πέτροβιτς – Ανδρουτσοπούλου Λ.,
Τραγούδι για τρεις, εκδ. Πατάκη,
Αθήνα, 2001.**

Σαρή Ζωρζ, *Κόκκινη κλωστή δεμένη*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα, 1974.

Σμυρνωτάκης Γιάννης, *Για τη γιορτή της 28ης Οκτωβρίου – της Σημαίας και του Πολυτεχνείου*, εκδ. Σμυρνωτάκης, Αθήνα, 2004.

Σπυροπούλου Ζωή, *Τα κείμενα της Πατρίδας*, εκδ. Gutenberg, Αθήνα, 2002.

Τσίρος Σπύρος, *Οι πήλινες Μούσες*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα, 1998.

**Ανθολόγιο: Λιλίκα Νάκου,
«Ο Τζοβάνι»**

Για το Πολυτεχνείο

Γιάννου Γιάννης, *Πολυτεχνείο '73*, εκδ. Gutenberg, Αθήνα, 1984

Κονδύλης Φώτης, *Τριήμερο στα κάγκελα. Από το ημερολόγιο των*

σκοτεινών ημερών, εκδ. Κέδρος,
Αθήνα, 1978.

Μητροπούλου Κωστούλα, *Το
χρονικό των τριών ημερών*, εκδ.
Κέδρος, Αθήνα, 1982.

Σμυρنيωτάκης Γιάννης, *Για τη
γιορτή της 28ης Οκτωβρίου – της
Σημαίας και του Πολυτεχνείου*, εκδ.
Σμυρنيωτάκης, Αθήνα, 2004.

Τραγούδια

«Της δικαιοσύνης» Ποίηση
Οδυσσέα Ελύτη – μουσική Μίκη
Θεοδωράκη

«Το χελιδόνι» Ποίηση Οδυσσέα
Ελύτη – μουσική Μίκη Θεοδωράκη

**«Ο Δρόμος» Ποίηση Κωστούλας
Μητροπούλου – μουσική Μάνου
Λοΐζου**

**«Τα παιδιά ζωγραφίζουν» Ποίηση
Κώστας Μπουρμπούλης - μουσική
Γιώργου Χατζηνάσιου**

**Ανθολόγιο: Μάρω Δούκα,
«Εδώ Πολυτεχνείο»
Κυριάκος Χαραλαμπίδης,
«Αιγιαλούσα»**

Εμένα με νοιάζει

Σ' αυτή την ενότητα:

- Θα μάθουμε:
  - ▶ Να χρησιμοποιούμε επιχειρήματα σε μια συζήτηση.
  - ▶ Να γράφουμε επιστολές σε επίσημο και ανεπίσημο ύφος
- Θα μάθουμε επίσης:
  - ▶ Να ξεχωρίζουμε το οριστικό άρθρο από τους αδύνατους τύπους της προσωπικής αντωνυμίας.
  - ▶ Να κλίνουμε τα παροξύτονα αρσενικά ουσιαστικά σε –ος

- ▶ Να διακρίνουμε την απλή από τη σύνθετη πρόταση.
- ▶ Λέξεις σχετικές με το περιβάλλον.
- Θα γνωρίσουμε:
  - ▶ Ένα οικολογικό σχολείο.
  - ▶ Περιβαλλοντικά προβλήματα στην Ελλάδα και στον κόσμο.

**...και όλα αυτά γνωρίζοντας
τρόπους για να προστατεύουμε
το περιβάλλον μας!**

Στάση βροχοσταλίδων

Ήταν η τελευταία μέρα του καλοκαιριού, δέκα χρόνια μετά το τέλος της δεύτερης χιλιετίας. Η κατάσταση πάνω στη Γη ανυπόφορη. Στην Συννεφοπολιτεία εδώ και καιρό έφταναν απ' όλα τα πλάτη και τα μήκη της Γης SOS τηλεγραφήματα.

- Πετρελαιοκηλίδα τεραστίων διαστάσεων απειλεί τα νησιά του Ειρηνικού...
- Η τρύπα του όζοντος αυξάνει τους δείκτες της θερμοκρασίας...
- Λιώνουν οι πάγοι στους πόλους της Γης
- Μεγάλη πυρκαγιά απειλεί ν' αφανίσει τα δάση της Κεντρικής Ευρώπης...

Δεν χρειάζονταν περισσότερα για να σημάνουν συναγερμό οι

βροχοσταλίδες. Άλλωστε, μέχρι να καταλάβουν οι άνθρωποι τον κίνδυνο...

- Ως εδώ και μη παρέκει! Άστραψε εξοργισμένη η πιο ζωηρή από τις βροχοσταλίδες.

- Κι εδώ και παρακεί, κι ακόμα παραπέρα, μόνο με μέτρα δραστικά θα δούμε άσπρη μέρα, είπε η βροχοσταλίδα Στρουμπουλή, βάζοντας τα πράγματα στη θέση τους.

- Να κηρύξουμε στάση ειρηνική, πρότεινε η πιο μεγάλη βροχοσταλίδα και σκούπισε τους πράσινους λεκέδες στο μέτωπό της.

Συμφώνησαν όλες. Λίγο αργότερα, όλοι οι πίνακες ανακοινώσεων σ' ολόκληρη την πλάση έγγραφαν με τεράστια γράμματα: «ΣΤΑΣΗ ΒΡΟΧΟΣΤΑΛΙΔΩΝ» κι από

πάνω με μικρά γράμματα
εξηγούνταν οι λεπτομέρειες, ενώ
στο τέλος υπήρχαν υπογραφές.

Την επόμενη, όλα τα ποτιστήρια
ήταν διπλοσφραγισμένα με
ηλιαχτίδες. Και φυσικά κανένας,
ούτε μια τοσοδά βροχοσταλίδα, δεν
κυκλοφόρησε στους διαδρόμους
του ουρανού. Ούτε θα κατέβαινε
κάτω στη Γη, όσο διάστημα κι αν
χρειαζόταν.

Κι οι μέρες πέρασαν. Πέρασαν οι
βδομάδες, οι μήνες κι ο ουρανός
δεν είχε τον παραμικρό λεκέ στον
θαλασσί καμβά* του. Στην αρχή
πίστεψαν πως ήταν ένα αστείο

---

* καμβάς: χοντρό ύφασμα από
λινάρι και βαμβάκι, για κέντημα ή
για ζωγραφική.

παιχνίδι των σύννεφων, γρήγορα όμως κατάλαβαν πως τα σύννεφα δεν είχαν καμιά διάθεση για παιχνίδι.

Η φλούδα της Γης σαν ρόδι παραγινωμένο έσκαγε επικίνδυνα. Και δεν ήταν μόνο αυτό. Τις επόμενες μέρες, το κακό πήρε μεγαλύτερες διαστάσεις. Τα ποτάμια στέρεψαν το ένα μετά το άλλο κι οι βάτραχοι βγήκαν στους δρόμους, κοάζοντας και ξεκουφαίνοντας τον κόσμο. Τα σπαρτά ξεράθηκαν κι οι μυλωνάδες έβαλαν λουκέτο στους ανεμόμυλους.

Ενώ συνέβαιναν αυτά, η στάθμη του νερού στις δεξαμενές των πόλεων μειωνόταν απειλητικά. Οι υπεύθυνοι της ύδρευσης, για να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα της

Λειψυδρίας,* φούσκωσαν το λογαριασμό του νερού.

- Αλίμονό μας! Παραπονιέται κάποια γυναίκα. Έτσι όπως πάμε, θα πούμε το νερό νεράκι.

- Νομίζω πως ήρθε η στιγμή να δράσουμε, είπε αποφασιστικά κάποιο από τα παιδιά.

- Και μάλιστα αμέσως, συμφώνησε ο φίλος του.

- Το βρήκα τι θα κάνουμε!

Θα ρωτήσουμε τους φίλους μας τα' αστέρια.

Εκείνα σίγουρα ξέρουν τι συμβαίνει και θα μας πουν τι φταίει.

---

* Λειψυδρία: η έλλειψη νερού

1. Οι βροχοσταλίδες αποφάσισαν να κάνουν

στάση και οι υπεύθυνοι της ύδρευσης να φουσκώσουν το λογαριασμό του νερού. Βρείτε τη σημασία που έχουν οι υπογραμμισμένες λέξεις στις παραπάνω εκφράσεις.

► Τι έκαναν οι βροχοσταλίδες;

Α. Σταμάτησαν για να ξεκουραστούν.

Β. Περίμεναν σε ένα μέρος να περάσει το συννεφολεωφορείο να τις πάει στη γη.

Γ. Επαναστάτησαν ειρηνικά.

► Τι έκαναν οι υπεύθυνοι της ύδρευσης;

A. Έστειλαν το λογαριασμό του νερού σε μεγαλύτερο φάκελο.

B. Αύξησαν την τιμή πώλησης του νερού.

Γ. Έβαλαν στο φάκελο με το λογαριασμό του νερού κι άλλα έντυπα.

2. Χωριστείτε σε ομάδες;

Και συζητήστε ποια μπορεί να είναι η συνέχεια και το τέλος της ιστορίας. Ανακοινώστε τη στη τάξη.

3. Η βροχοσταλίδα που έγραψε την απόφαση

της Συννεφοπολιτείας, βρεγμένη όπως ήταν, έσβησε κατά λάθος τις λεπτομέρειες.

Συμπληρώστε εσείς την ανακοίνωση.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ

ΣΤΑΣΗ ΒΡΟΧΟΣΤΑΛΙΔΩΝ

Αποφασίσαμε ότι .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Υπογραφές
Στρουμπουλή
Χιονούλα
Δροσούλα
Κρυσταλλία

4. Βρείτε στο κείμενο και αντιγράψτε τι έκαναν οι υπεύθυνοι της ύδρευσης για να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα της έλλειψης νερού.

.....

.....

.....

.....

5. Τα τηλεγραφήματα που έφταναν στη Συννεφοπολιτεία έγραφαν:

🌸 Πετρελαιοκηλίδα τεράστιων διαστάσεων απειλεί τα νησιά του Ειρηνικού...

🌸 Η τρύπα του όζοντος αυξάνει τους δείκτες της θερμοκρασίας...

🌸 Λιώνουν οι πάγοι στους πόλους της Γης...

🌸 **Μεγάλη πυρκαγιά απειλεί ν' αφανίσει τα δάση της Κεντρικής Ευρώπης...**

Υπογραμμίστε σε κάθε τηλεγράφημα τα ουσιαστικά που είναι σε πτώση γενική. Ξαναδιαβάστε τις προτάσεις χωρίς αυτές τις γενικές. Τι παρατηρείτε;

Ουσιαστικά σε πτώση γενική χρησιμοποιούνται για να συμπληρώσουν άλλα ουσιαστικά μέσα στην πρόταση.

6. Συμπληρώστε τα ουσιαστικά σε πτώση γενική και δείτε ποια ήταν τα αποτελέσματα της στάσης των βροχοσταλίδων:

🌸 **Καμιά βροχοσταλίδα δεν κυκλοφόρησε στους διαδρόμους**

..... (ο ουρανός).

🌸 Η φλούδα .....
(η γη) έσκαγε επικίνδυνα.

🌸 Οι φωνές .....
(οι βάτραχοι) ξεκούφαιναν τον
κόσμο.

🌸 Η στάθμη .....
(το νερό) στις δεξαμενές
..... (οι πόλεις)
έπεφτε συνεχώς.

7. Μετά από λίγες μέρες η Δροσούλα ανακοίνωσε στις άλλες βροχοσταλίδες: «Οι άνθρωποι άρχισαν να καταλαβαίνουν τον κίνδυνο να μείνουν χωρίς νερό, αφού ούτε μια από εμάς δεν κυκλοφορεί στους διαδρόμους του ουρανού. Τα σπαρτά ξεράθηκαν και

οι μυλωνάδες έβαλαν λουκέτο στους ανεμόμυλους...».

► Βρείτε και υπογραμμίστε στα λόγια της Δροσούλας τα προπαροξύτονα (αυτά δηλαδή που τονίζονται στην προπαραλήγουσα) αρσενικά ουσιαστικά σε-ος.

► Συμπληρώστε τώρα τον παρακάτω πίνακα με τα προπαροξύτονα αρσενικά σε -ος που βρήκατε:

Ονομαστική ενικού	Γενική ενικού	Αιτιατική ενικού
ο άνθρωπος		
	του ανεμόμυλου	

Ονομαστική πληθυντικού	Γενική πληθυντικού	Αιτιατική πληθυντικού
	των ανθρώπων	
		τους ανεμόμυλους

- Ορισμένα προπαροξύτονα ουσιαστικά σε -ος κατεβάζουν τον τόνο στην παραλήγουσα στη γενική του ενικού και στη γενική και αιτιατική του πληθυντικού αριθμού, π.χ. ο άνθρωπος.
- Κάποια άλλα διατηρούν τον τόνο στην προπαραλήγουσα σε όλες τις πτώσεις του ενικού και του πληθυντικού αριθμού, π.χ. ο ανεμόμυλος.
- Κάποια άλλα μπορούν και να διατηρήσουν τον τόνο και να τον κατεβάσουν π.χ. ο διάδρομος.

Στάση βροχοσταλίδων (συνέχεια)

Το ίδιο κιόλας βράδυ, η Μικρή Αρκούδα* μέσα από μια αστερο-ακτίνα της έστειλε την απάντησή της. Και το παιδί διάβασε με τρεμάμενη φωνή: «Περιβάλλον, SOS!!!».

- Βέβαια! Πώς δεν το σκεφτήκαμε πιο πριν; Η Γη μας κινδυνεύει από τη μόλυνση. Γι' αυτό είναι θυμωμένα τα σύννεφα.

- Θα τα κάνουμε να ξεθυμώσουν, είπαν μ' ένα στόμα όλα τα παιδιά, ξέροντας τώρα πια τι έπρεπε να κάνουν.

Σαν ξημέρωσε, τα παιδιά σκορπίστηκαν στις γύρω γειτονιές, πήγαν από σχολείο σε σχολείο,

---

* Μικρή Αρκούδα: αστερισμός

από σπίτι σε σπίτι και μίλησαν με τα άλλα παιδιά στη δική τους γλώσσα. Αυτά με τη σειρά τους μίλησαν στους φίλους τους στις άλλες γειτονιές κι εκείνοι στους δικούς τους. Μέσα σε λίγες μέρες όλα τα παιδιά της Γης γνώριζαν την αλήθεια. Όμως μόνα τους, δίχως τη βοήθεια των μεγάλων, ήταν αδύνατο ν' αλλάξουν τον κόσμο. Έβαλαν λοιπόν τα δυνατά τους και τα βράδια, σαν έπεφταν στο κρεβάτι, έπλεκαν στο παραμύθι της μαμάς ή του παππού και της γιαγιάς τη δική τους ιστορία, την αληθινή, με το περιβάλλον και τα σύννεφα. Κι η ζεστασιά των παιδικών λόγων μαλάκωσε την καρδιά τους...

Πολύ σύντομα όλοι μιλούσαν γι' αυτό. Στις γειτονιές, στις πλατείες και στα ξεραμένα πάρκα των πόλεων, στα έδρανα* των Κοινοβουλίων, παντού όλοι μιλούσαν για την προστασία του περιβάλλοντος. Κι όχι μόνο...

Τα μέτρα ήταν άμεσα: οι τραγουδιστάδες έπλεξαν εγκώμια στη μητέρα φύση, οι παραμυθάδες την τίμησαν με όμορφες ιστορίες, οι πολιτικοί έκαναν νόμους να την προστατέψουν κι οι απλοί άνθρωποι της έδειξαν την αγάπη τους.

Τα αποτελέσματα δεν άργησαν να φανούν. Και τα παιδιά ήταν αυτά που τα πρωτοαντίκρισαν.

- Είδατε που είχαμε δίκιο;

---

* έδρανα των κοινοβουλίων: καθίσματα στις αίθουσες που συγκεντρώνονται οι βουλευτές

- Πράγματι! Έχω καιρό να δω σκουπίδια στους δρόμους...
- Και τα πάρκα δεν είναι βουβά, αντηχούν από τα γέλια!
- Κοιτάξτε! Όλοι βγήκαν στις γύρω πλαγιές να φυτέψουν δενδρύλλια!
- Και τα φουγάρα στις σκεπές έγιναν ανθοδοχεία!

Από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ανακοινώνονταν τα νέα απ' όλο τον κόσμο: «Οι πετρελαιοκηλίδες δεν μολύνουν πια τα νερά των θαλασσών... Οι φωτιές ανάβουν μόνο για να ζεστάνουν... Οι εξατμίσεις των αυτοκινήτων αποσύρονται, γιατί αυτά κινούνται με τη βοήθεια του ήλιου...».

Ακόμα και οι βροχοσταλίδες δεν έμειναν ασυγκίνητες. Ήταν οι πρώτες που ανταποκρίθηκαν στο κάλεσμα μου κι έδωσαν το «παρών». Κι ο ουρανός σκοτεινίασε.

- Επιτέλους, βροχή! φώναξε αυθόρμητα κάποιος νεαρός.
- Η βροχή της σωτηρίας! συμπλήρωσε μια κοπέλα.
- Είναι αυτό που περιμέναμε, αυτό που μας ξαναγιώνει, παρατήρησε μια γριούλα. Το νερό της ζωής!

Μήνες περίμεναν αυτή τη στιγμή και η ευκαιρία πήγε χαμένη. Μικροί και μεγάλοι βγήκαν στους δρόμους μες στη βροχή και γιόρτασαν το γεγονός.

Έτσι, η στάση των βροχοσταλίδων έληξε με την υπόσχεση βέβαια και την ελπίδα για ένα καινούριο ξεκίνημα, μια καινούρια ζωή...

*Μερκούριος Αυτζής,
Ουρανοκαμώματα, εκδ. Ελληνικά
Γράμματα, Αθήνα, 2000 (διασκευή).*

1. Το κείμενο που διαβάσατε είναι η συνέχεια και το τέλος της στάσης των βροχοσταλίδων. Διηγηθείτε το με λίγα λόγια στο διπλανό σας. Οι παρακάτω ερωτήσεις θα σας βοηθήσουν.

- Γιατί τα σύννεφα ήταν θυμωμένα;
- Τι έκαναν τα παιδιά για να ξεθυμώσουν τα σύννεφα;
- Τι μέτρα πήραν οι άνθρωποι για να προστατέψουν το περιβάλλον;
- Τι αποτέλεσμα είχαν τα μέτρα που πήραν οι άνθρωποι;

2. Από τη στάση των βροχοσταλίδων τα παιδιά κατάλαβαν ότι η γη κινδυνεύει και αποφάσισαν να δράσουν. Αφού συγκέντρωσαν πληροφορίες από εφημερίδες, περιοδικά, το

διαδίκτυο, συζήτησαν μεταξύ τους και διαπίστωσαν πως οι πιο σοβαρές αιτίες που κάνουν τη γη μας να κινδυνεύει είναι το ότι:

- α) η ατμόσφαιρα μολύνεται,*
- β) τα δάση καταστρέφονται,*
- γ) η θερμοκρασία αυξάνεται,*
- δ) το κλίμα αλλάζει,*
- ε) η θάλασσα ρυπαίνεται,*
- στ) οι βιότοποι εξαφανίζονται.*

Στο τέλος, αποφάσισαν να φτιάξουν έναν κατάλογο με τα θέματα που συζήτησαν και να τον στείλουν στους μεγάλους. Ήθελαν να τους δείξουν ότι δεν έχουν κανένα δικαίωμα πλέον να αδιαφορούν.

Βοηθήστε τα να φτιάξουν αυτόν τον κατάλογο.

α) Η μόλυνση της ατμόσφαιρας.

β) .....

.....

γ) .....

.....

δ) .....

.....

ε) .....

.....

στ).....

.....

3. Τα παιδιά κατάλαβαν από

το μήνυμα της Μικρής

Αρκούδας ότι η Γη **κινδυνεύει**

από τη μόλυνση. Το ρήμα

κινδυνεύω παράγεται από τη λέξη

κίνδυνος, που είναι ουσιαστικό.

Τα ρήματα που παράγονται από τα ονόματα τελειώνουν σε:

- εύω, π.χ. κίνδυνος → κινδυνεύω
- ώνω, π.χ. στεφάνι → στεφανώνω
- ίζω, π.χ. σκούπα → σκουπίζω
- αίνω, π.χ. όμορφος → ομορφαίνω
- ιάζω, π.χ. βράδυ → βραδιάζω
- ύνω, π.χ. ελαφρύς → ελαφρύνω
- άζω, π.χ. δόξα → δοξάζω

Όταν μια λέξη σχηματίζεται από μια άλλη λέξη, έχουμε παραγωγή.

Η «πρώτη» λέξη από την οποία παράγεται μια άλλη λέξη, λέγεται πρωτότυπη, π.χ. κίνδυνος.

Η λέξη που παράγεται από την πρωτότυπη λέγεται παραγωγή, π.χ. κινδυνεύω.

Τα παιδιά, επειδή νοιάζονται για το περιβάλλον, θέλουν να γράψουν μηνύματα στους μεγάλους.

Βοηθήστε τα συμπληρώνοντας τα ρήματα που παράγονται από τις λέξεις που είναι μέσα στην παρένθεση:

🌸 Χρησιμοποιείτε ηλιακούς θερμοσίφωνες για να ..... (ζεστός) το νερό.

🌸 Όταν ..... (σκοτεινιά), μην ανάβετε όλα τα φώτα του σπιτιού.

🌸 Χρησιμοποιήστε λιγότερο το αυτοκίνητο σας για να μη ..... (μολύνω) η ατμόσφαιρα από τα καυσαέρια.

🌸 Να ..... (αγορά) προϊόντα σε συσκευασίες που μπορούν να ανακυκλωθούν.

✿ Όταν ..... (ταξίδι)
με το αυτοκίνητο μην πετάτε
σκουπίδια από το παράθυρο.

4. *«Το ίδιο κιόλας βράδυ, η Μικρή Αρκούδα έστειλε το μήνυμά της στα παιδιά... Κι αυτά σαν έπεφταν στο*

κρεβάτι τα βράδια, έπλεκαν στα παραμύθια της γιαγιάς τη δική τους ιστορία, την αληθινή, με το περιβάλλον και τα σύννεφα».

Τι παρατηρείτε στη λέξη βράδυ στον ενικό και στον πληθυντικό αριθμό; Θυμηθείτε πώς γράφονται τα ουδέτερα ουσιαστικά σε -υ στην ονομαστική του πληθυντικού και συμπληρώστε τον πίνακα:

Ονομαστική ενικού	Ονομαστική πληθυντικού
δάκρυ	
στάχυ	
βράδυ	
δίχτυ	

5. Βρείτε στο κείμενο και αντιγράψτε ποια ήταν τα ευχάριστα νέα που ανακοίνωσαν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Χρησιμοποίησε το ξανά... και ξανά... και ξανά...

Ξέρεις ότι...

κάθε χρόνο χρησιμοποιούμε
δισεκατομμύρια χαρτοπετσέτες. Για
σκέψου πόσα δέντρα κόβονται για
να φτιαχτούν τόσες χαρτοπετσέτες!

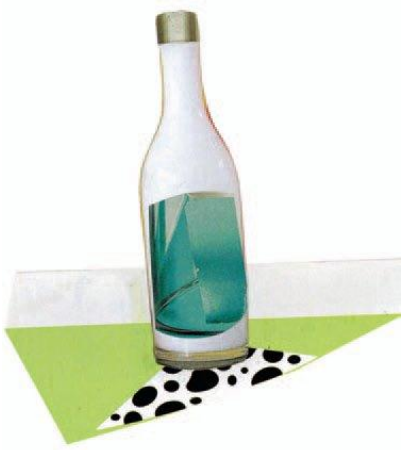
Τώρα μάντεψε...

Πόσα πλαστικά μπουκάλια μιας
χρήσης χρησιμοποιούνται από
τους ανθρώπους σε τέσσερις
μέρες;

A) Όσα για να γεμίσουμε ένα
φορτηγό.

B) Όσα για να γεμίσουμε μια
αποθήκη.

Γ) Όσος είναι ο πληθυσμός
ολόκληρης της Αμερικής.

Απάντηση: Γ. 240
Καταμύθρια.
Απίστυτοι!

Πολύ πριν γεννηθείς εσύ, τότε που οι παππούδες σου ήταν ακόμα παιδιά, δεν υπήρχαν χαρτοπετσέτες και χαρτομάντιλα. Οι άνθρωποι χρησιμοποιούσαν πετσέτες και μαντίλια από πανί.

Εκείνα τα χρόνια, τα ξαναχρησιμοποιούσαν όλα πολλές φορές. Και ούτε τους περνούσε καθόλου από το μυαλό να πετάξουν κάτι, επειδή το χρησιμοποίησαν μια φορά.

Σήμερα όμως, έχουμε ένα σωρό πράγματα που είναι φτιαγμένα ειδικά για να τα πετάμε στα σκουπίδια, αφού τα χρησιμοποιήσουμε μονάχα μια φορά. Αυτά τα

πράγματα τα λέμε «μιας χρήσης». Το αλουμινόχαρτο, οι πλαστικές σακούλες, οι χαρτοσακούλες, το πλαστικό περιτύλιγμα, θεωρούνται όλα «μιας χρήσης».

Όμως, τι συμβαίνει με αυτό τον τρόπο; Οι θησαυροί της Γης μας πετιούνται σαν να ήταν σκουπίδια. Δε θα ήταν σπουδαίο, αν καθένας από μας έκανε κατιτί για να πάψει πια αυτή η σπατάλη; Πόσο διαφορετικός θα ήταν τότε ο κόσμος μας!

***The earth works group,
50 απλά πράγματα που μπορούν να
κάνουν τα παιδιά για να σώσουν τη
Γη, μετάφραση Ρούσσο Βρανάς,
εκδ. «Το ΠΟΝΤΙΚΙ», Αθήνα, 1990
(διασκευή)***

1. Στη σημερινή εποχή χρησιμοποιούμε πολλά πράγματα μιας χρήσης.

- Τι εννοούμε όταν λέμε ότι ένα πράγμα είναι «μιας χρήσης»;
- Εκτός από τα πλαστικά μπουκάλια ποια άλλα πράγματα χρησιμοποιούμε για μια μόνο φορά;
- Ποιοι νομίζετε ότι είναι οι θησαυροί της γης που πετιούνται στα σκουπίδια;
- Αν δεν τους πετούσαμε στα σκουπίδια, τι άλλο θα μπορούσαμε να κάνουμε;

2. «Εκείνα **τα** χρόνια, **τα** ξαναχρησιμοποιούσαν όλα πολλές φορές».

► Προσέξτε στην παραπάνω πρόταση του κειμένου τη λέξη τα:

• Τι μέρος του λόγου είναι η λέξη **τα** πριν από το ουσιαστικό χρόνια;

.....

• Τι μέρος του λόγου είναι η λέξη **τα** πριν από το ρήμα ξαναχρησιμοποιούσαν;

.....

► Πώς μπορούμε να ξεχωρίσουμε τους αδύνατους τύπους των προσωπικών αντωνυμιών το, του, τον, τη(ν), της, τις, τα, από τα αντίστοιχα οριστικά άρθρα;

Τα άρθρα μπαίνουν μπροστά
από ονόματα, ενώ οι
αντωνυμίες μπαίνουν μπροστά
ή μετά από τα ρήματα.

3. Αντιγράψτε από το κείμενο
ποια πράγματα λέμε μιας
χρήσης.

.....

.....

.....

.....

.....

4. Σήμερα έχουμε ένα σωρό
πράγματα που είναι φτιαγμένα
ειδικά για να **τα** πετάμε στα σκου-
πίδια, αφού **τα** χρησιμοποιήσουμε
μονάχα μια φορά.

► Μπορείτε να βρείτε σε ποια λέξη αναφέρονται οι χρωματισμένες λέξεις;

Πολλές φορές, για να μην επαναλάβουμε ένα όνομα που έχουμε πει ή γράψει προηγουμένως, χρησιμοποιούμε τον αδύνατο τύπο της προσωπικής αντωνυμίας.

► Κάντε το ίδιο και στις παρακάτω προτάσεις:

🌸 Πετάμε τους θησαυρούς της Γης σαν να ήταν σκουπίδια, ενώ θα μπορούσαμε να **τους** ξαναχρησιμοποιήσουμε.

🌸 Οι σημερινές σακούλες είναι πλαστικές. Αφού **τις** χρησιμοποιήσουμε, **τις** πετάμε στα σκουπίδια.

✿ Σκεπάσαμε το φαγητό με αλουμι-
νόχαρτο για να **ΤΟ** διατηρήσουμε
ζεστό.

5. Βρείτε στις παρακάτω
προτάσεις του κειμένου τα
υποκείμενα των ρημάτων και
υπογραμμίστε τα.

*«Παλιά, οι άνθρωποι
χρησιμοποιούσαν μαντίλια από
πανί».*

*«Το αλουμινόχαρτο, οι πλαστικές
σακούλες, οι χαρτοσακούλες, το
πλαστικό περιτύλιγμα, θεωρούνται
«μιας χρήσης».*

► Τι παρατηρείτε;

Απλή είναι η πρόταση που έχει

- ▶ μόνο ένα ρήμα π.χ. Παίζω.
- ▶ ένα ρήμα και το υποκείμενο του π.χ. Η Χριστίνα παίζει.
- ▶ ένα ρήμα, το υποκείμενο του και το αντικείμενο του π.χ. Η Χριστίνα παίζει κουτσό.
- ▶ ένα ρήμα, το υποκείμενο του και το κατηγορούμενο π.χ. Η Χριστίνα είναι χαμογελαστή.

Σύνθετη είναι η πρόταση που έχει ένα ρήμα και περισσότερα από ένα υποκείμενα, αντικείμενα ή κατηγορούμενα τα οποία χωρίζονται μεταξύ τους με κόμμα ή συνδέονται με το σύνδεσμο «και»

π.χ. Η Χριστίνα και η Όλγα παίζουν κρυφτό.

► Συμπληρώστε μέσα στο κουτάκι **A** για κάθε απλή πρόταση και **Σ** για κάθε σύνθετη:

🌸 Το χαρτί ανακυκλώνεται .

🌸 Τα πλαστικά προϊόντα είναι φτηνά, ανθεκτικά, πολύχρωμα και εύκολα στο καθάρισμα.

🌸 Ένα εργοστάσιο ανακύκλωσης επεξεργάζεται γυάλινα μπουκάλια, φιάλες και δοχεία.

🌸 Όλοι οι κάτοικοι του δήμου συμμετέχουν στο πρόγραμμα ανακύκλωσης.

🌸 Κάποια σκουπίδια είναι θησαυρός.

6. Στα παλιά χρόνια, όταν οι παππούδες και οι γιαγιάδες

ήταν παιδιά, χρησιμοποίησαν
πετσέτες και μαντίλια από πανί.

Το ρήμα χρησιμοποιώ είναι
σύνθετη λέξη :

α' συνθετικό το επίθετο: →

χρήσιμος και

β' συνθετικό το ρήμα: → ποιώ
το οποίο στα αρχαία ελληνικά
σημαίνει: κάνω, δημιουργώ,
κατασκευάζω.

Θέλετε να δούμε ποιες άλλες λέξεις
ανήκουν στην οικογένεια του
ρήματος «ποιώ»;

Παράγωγες λέξεις: ποιητής,
ποιήτρια, ποίηση, ποίημα

Σύνθετες λέξεις που λήγουν σε:

-ΠΟΙΟΣ → ηθοποιός,
αρτοποιός, υποδηματοποιός,
επιπλοποιός, φαρμακοποιός

-ΠΟΙΕΙΟ → επιπλοποιείο,
αρτοποιείο, υποδηματοποιείο

και **-ΠΟΙΗΤΟΣ** → χειροποίητος,
αχρησιμοποίητος

Συμπληρώστε τα κενά στις προτάσεις χρησιμοποιώντας σύνθετες λέξεις του ρήματος «ποιώ» που υπάρχουν στον παραπάνω πίνακα.

 Οι συμβουλές του .....
για το πώς θα πάρουμε την
αντιβίωση ήταν πολύτιμες.

 Τα κουλουράκια που πήραμε
από το ..... του κυρ-
Σπύρου μάς άρεσαν πάρα πολύ.

🌸 Τα περσικά .....
χαλιά είναι τα πιο ακριβά στον
κόσμο.

***Ένθετο περιοδικό Κ, εφημερίδα
Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 25/02/07***

Σκουπίδια στη θάλασσα

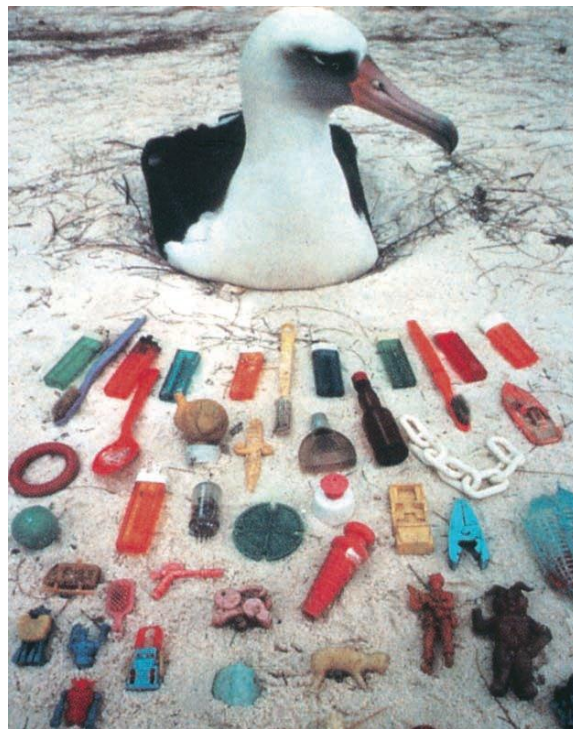
Σκουπίδια που ... ταξιδεύουν!

Το νερό των θαλασσών κυκλοφορεί συνεχώς κι έτσι μεταφέρει τα σκουπίδια που ρίχνονται σ' αυτές σε μεγάλες αποστάσεις. Το αποτέλεσμα είναι ότι οι ακτές ακόμα και των πιο απομακρυσμένων νησιών είναι γεμάτες σκουπίδια.

Τη δεκαετία του 1990 σε μια έρευνα στις παραλίες του ακατοίκητου νησιού Ντούσι, ενός από τα πιο απομονωμένα μέρη του κόσμου, 4.500 χλμ. μακριά από τις ακτές της Νότιας Αμερικής, βρέθηκαν χιλιάδες σκουπίδια, από πλαστικά παιχνίδια μέχρι φιάλες αερίου. Τα σκουπίδια στη θάλασσα δεν είναι μόνο μια πολύ άσχημη

**εικόνα, αλλά και απειλή για τη
θαλάσσια ζωή.**

***David B urnie, Ο πλανήτης σε
κίνδυνο, εκδ. Σαββάλας, Αθήνα,
2004 (διασκευή)***

***Πλαστικά σκουπίδια που βρέθηκαν
μέσα στη φωλιά ενός πουλιού.
Τα είχε ψαρέψει για να τη φτιάξει
με αυτά.***

Η θαλάσσια χελώνα και η πλαστική σακούλα

Μια θαλάσσια χελώνα κολυμπάει κάπου στη Μεσόγειο. Βλέπει τον αγαπημένο της μεζέ, μια λαχταριστή τσούχτρα, να επιπλέει στην επιφάνεια. Δυστυχώς, η «τσούχτρα» είναι μια πλαστική σακούλα σαν αυτές που πολλές φορές βλέπουμε πεταμένες στην παραλία. Η χελώνα, όμως, δεν μπορεί να καταλάβει τη διαφορά και αν την καταπιεί κινδυνεύει η ζωή της.

*Εκπαιδευτικό πακέτο,
Μεσόγειος Θάλασσα, Πηγή ζωής,
εκδ. Καλειδοσκόπιο, Αθήνα, 2002*

1. Συζητήστε στην τάξη πώς μπορείτε να προστατέψετε

τα ζώα της θάλασσας και το περιβάλλον που ζούνε.

🌸 Γιατί τα ζώα της θάλασσας τρώνε σκουπίδια (πλαστικά, καπάκια από κουτιά αναψυκτικών, φελλούς); Τι μπορεί να πάθουν όταν τα φάνε;

🌸 Πώς νομίζετε ότι βρέθηκε η πλαστική σακούλα στη θάλασσα;

🌸 Τι μπορείτε να κάνετε ώστε τα ζώα της θάλασσας να μην τρώνε σκουπίδια;

🌸 Αν ξεχάσετε ένα πλαστικό μπουκάλι στην παραλία, τι μπορεί να συμβεί; Τι μπορεί να συμβεί αν ξεχάσετε μια μπανάνα;

2. Σε ένα περιοδικό διαβάσαμε την παρακάτω είδηση:

Εθνικό θαλάσσιο πάρκο Ζακύνθου

Υπογράφηκε τελικά το Προεδρικό Διάταγμα, σύμφωνα με το οποίο δημιουργείται στη Ζάκυνθο το πρώτο Εθνικό Πάρκο για την προστασία της θαλάσσιας χελώνας.

Το πάρκο θα είναι μια μοναδική ευκαιρία τόσο για την προστασία της θαλάσσιας ζωής όσο και για μια ανάπτυξη διαφορετικής μορφής της Ζακύνθου.

***Περιοδικό Οικονομικό,
Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία,
τεύχος 13ο (διασκευή)***

**Natura 2000, ΥΠΕΧΩΔΕ,
εκδ. ORION, Αθήνα, 2004**

**N. Ζάκυνθος
Is. Zakynthos**

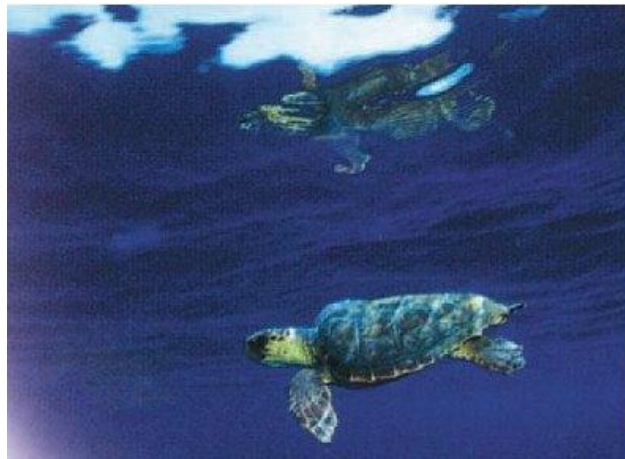
► Διαβάστε στο παρακάτω κείμενο ποιες μπορεί να είναι οι συνέπειες της δημιουργίας ενός τέτοιου πάρκου σε ένα μικρό νησί του Αιγαίου:

Σε ένα μικρό νησί του Αιγαίου έχει γίνει πρόταση από μια περιβαλλοντική οργάνωση να δημιουργηθεί Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο επειδή ο φυσικός πλούτος της γύρω θάλασσας είναι πολύ σημαντικός.

Έτσι, σε κάποιες περιοχές του πάρκου θα απαγορευτεί το ψάρεμα όπως και οποιαδήποτε τουριστική δραστηριότητα. Οι ψαράδες και οι κάτοικοι του νησιού που ασχολούνται με τον τουρισμό (έμποροι τουριστικών ειδών, ιδιοκτήτες ενοικιαζόμενων δωματίων και εστιατορίων) είναι αναστατωμένοι.

Οι υπεύθυνοι για τη δημιουργία του πάρκου γνωρίζουν ότι, χωρίς τη συνεργασία των κατοίκων, το πάρκο ποτέ δεν θα μπορέσει να λειτουργήσει σωστά.

***Εκπαιδευτικό πακέτο, Μεσόγειος
Θάλασσα, Πηγή ζωής, εκδ.
Καλειδοσκόπιο, Αθήνα, 2002
(διασκευή)***

► Συζητήστε στην τάξη ποια μπορεί να είναι τα θετικά και τα αρνητικά αποτελέσματα της δημιουργίας ενός τέτοιου πάρκου στη ζωή αυτού του νησιού. Χωριστείτε σε τρεις ομάδες:

α) στους υπεύθυνους για τη δημιουργία του πάρκου που πρέπει να πείσουν ότι το πάρκο, εκτός από το περιβάλλον, θα ωφελήσει και τους ίδιους τους κατοίκους,

β) στους ψαράδες που κατοικούν στο νησί και διαμαρτύρονται ότι θα χάσουν τη δουλειά τους,

γ) στους κατοίκους του νησιού που ασχολούνται με τον τουρισμό.

Έχετε δέκα λεπτά χρόνο για να βρείτε σαν ομάδα τα κατάλληλα επιχειρήματα ώστε να πείσετε τους άλλους ότι η άποψη σας είναι η πιο σωστή.

Αξιολογώ τη συζήτηση

Απαντώ στις ερωτήσεις	λίγο	αρκετά	πολύ
Πόσο καλά προετοιμάστηκε η ομάδα σου για τη συζήτηση;			
Είσαι ευχαριστημένος από τις προτάσεις που έκανες στην ομάδα σου;			
Η ομάδα σου πέτυχε να πείσει τους άλλους;			

Απαντώ στις ερωτήσεις	λίγο	αρκετά	πολύ
Ήταν πειστικά τα επιχειρήματα των άλλων ομάδων;			
Ήταν ενδιαφέρουσα η συζήτηση που έγινε μεταξύ των ομάδων;			

Γράψτε σε λίγες γραμμές ποιο ήταν το πιο πειστικό επιχείρημα.

.....

.....

.....

.....

3. Αν συμπληρώσετε τα γράμματα που λείπουν στις παρακάτω λέξεις, θα διαβάσετε κάποια από τα προβλήματα που μπορούν να δημιουργήσουν τα σκουπίδια στη θαλάσσια ζωή:

Τα σκουπίδια δεν είναι μόνο μια άσχ__μη εικόνα στ__ς παραλίες αλλά και μια απ__λή για τη θαλάσσια ζ__ή. Το νερό μπορεί να τα μεταφέρει ακόμα και σε πολ__ απομακρ__σμένα μέρ__που δεν κατ__κούνται από ανθρ__πους.

Λεξιλόγιο της ενότητας

Από τις παρακάτω λέξεις ξεχωρίστε τις λέξεις που έχουν σχέση με το περιβάλλον και γράψτε τις στην επόμενη σελίδα, στο κουτάκι που είναι για τον κάδο ανακύκλωσης:

κίνδυνος - κινδυνεύω, περιβάλλον - περιβαλλοντικός, -ή, -ό, μόλυνση - μολύνω, ποίημα, ανακοίνωση, προστασία - προστατεύω, βράδυ - βράδια - βραδιάζω, ανακυκλώνω - ανακύκλωση, χρησιμοποιώ, αχρησιμοποίητος, -η, -ο, χειροποίητος, -η, -ο, βιότοπος, θαλάσσιο πάρκο, απειλεί, απειλή

Λέξεις που έχουν σχέση με το περιβάλλον

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Πίνακας Αυτοαξιολόγησης

Για να δω τι έμαθα...

Σημειώνω ένα ✓ στο αντίστοιχο κουτάκι

Σ' αυτή την ενότητα έμαθα:	Χρειάζομαι ακόμα βοήθεια	Μπορώ μόνος μου	Μπορώ να βοηθήσω το συμμαθητή μου
Να χρησιμοποιώ ουσιαστικά σε πτώση γενική για να συμπληρώνω άλλα ουσιαστικά μέσα στην πρόταση.			

<p>Σ' αυτή την ενότητα έμαθα:</p>	<p>Χρειάζομαι ακόμα βοήθεια</p>	<p>Μπορώ μόνος μου</p>	<p>Μπορώ να βοηθήσω το συμμαθητή μου</p>
<p>Να κλίνω σωστά τα προπαροξύτονα αρσενικά ουσιαστικά σε -ος.</p>			
<p>Να βρίσκω ρήματα που παράγονται από ουσιαστικά και επίθετα.</p>			

Σ' αυτή την ενότητα έμαθα:	Χρειάζομαι ακόμα βοήθεια	Μπορώ μόνος μου	Μπορώ να βοηθήσω το συμμαθητή μου
Να γράφω μια επιστολή σε επίσημο και σε φιλική ύφος.			
Να ξεχωρίζω τα οριστικά άρθρα από τους αδύνατους τύπους των προσωπικών αντωνυμιών.			

Σ' αυτή την ενότητα έμαθα:	Χρειάζομαι ακόμα βοήθεια	Μπορώ μόνος μου	Μπορώ να βοηθήσω το συμμαθητή μου
Να διακρίνω τις απλές από τις σύνθετες προτάσεις.			
Να υποστηρίξω την άποψή μου με επιχειρήματα.			

Η Ραλλού σάς προτείνει.

Αυτζής Μερκούριος,
Ουρανοκαμώματα, εκδ. Ελληνικά
Γράμματα, Αθήνα, 2000.
Εκπαιδευτικό πακέτο, Μεσόγειος
Θάλασσα, Πηγή ζωής, εκδ.
Καλειδοσκόπιο, Αθήνα, 2002.
Μολυβιάτης Νίκος, Μαθήματα στο
Πράσινο, εκδ. Σαββάλας, Αθήνα,
1998.
Πάλμερ Τζ. Σειρά: Ανακύκλωση,
εκδ. Ερευνητές, Αθήνα, 1990.
Σακελλαρίου Χάρης, Ο θυμός του
Ποσειδώνα, εκδ. Κέδρος, Αθήνα,
1991.
Σακκά-Νικολακοπούλου Νίνα,
Χτίζοντας το σχολείο του αύριο,
εκδ. Φυτράκης, Αθήνα, 2004.
Χόλλαντ Μπ. και Λούκας Χ.,
Φροντίστε τον πλανήτη μας, εκδ.
Μίνωας, Αθήνα, 1991.

Ψαρούτη Λίτσα, *Ανάσες και ψίθυροι του δάσους*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα, 1984.

David B., *Ο πλανήτης σε κίνδυνο*, εκδ. Σαββάλας, Αθήνα, 2004.

The earthworks group, *50 απλά πράγματα που μπορούν να κάνουν τα παιδιά για να σώσουν τη Γη*, εκδ. «Το ΠΟΝΤΙΚΙ», Αθήνα, 1990, μετάφραση Ρούσσος Βρανάς.

www.anakyklosi.idx.g

www.wwf.g

www.ecorec.gr

www.eepf.gr

www.archelon.gr

www.minenv.gr

www.ornithologiki.gr

Ανθολόγιο: Μάνος Κοντολέων,
«Το πορτοκάλι και μια ηλιαχτίδα»

Περιεχόμενα

2

ΕΝΟΤΗΤΑ (συνέχεια)

Ρώτα το νερό... τι τρέχει 7

3

ΕΝΟΤΗΤΑ

Το σχολείο γιορτάζει

την ελευθερία και

τη δημοκρατία 26

4

ΕΝΟΤΗΤΑ

Εμένα με νοιάζει 70

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.